

ZAKÁZANÁ LÁSKA,
OSUDOVÁ VOLBA A BOJ O PREŽITIE

Príbeh pôrodníčky

The background of the cover features a woman in a blue nurse's uniform with a white armband, walking away from the viewer on a set of train tracks. The tracks lead towards a stone gatehouse with a watchtower, characteristic of a concentration camp. The sky is blue with clouds and two biplanes flying. The entire scene is overlaid with vertical blue and white stripes.

MOTÝL

MANDY ROBOTHAM

Príbeh pôrodníčky

A WOMAN OF WAR

Copyright © 2018 Mandy Robotham

Originally published in the English language by HarperCollins Publishers Ltd. under the title: A Woman of War.

All rights reserved.

Translation © Terézia Štubniaková 2019

Cover design © Becky Glibbery, HarperCollins Publishers Ltd 2019

Cover photographs © Laura Kate Bradley/Arcangel/Shutterstock

Slovak edition © Vydavateľstvo Motýľ 2019

ISBN: 978-80-8164-202-9

Príbeh pôrodníčky

Mandy Robotham

VYDAVATEĽSTVO MOTÝL

*Mojim chlapcom Simonovi, Harrymu a Finnovi,
matkám a pôrodným asistentkám všade na svete.*

I

Irena

Nemecko, január 1944

Takmer dokonalé ticho skorých ranných hodín prerušovalo v baraku len jemné ženské chrápanie. Jedna z nás sa s palicou v ruke prechádzala pomedzi rady priční, pripravená v momente zasiahnuť proti nenásytným hlodavcom. Striehla na potkany, ktoré by sa chceli pohostiť na nehybných ženských končatinách. Z najvyšších priční, na mieste, kde sa ľudský dych miešal so studeným vzduchom, stúpali biele obláčiky pary. Zvláštno, že žiadna zo žien nekašľala. Miestnosťou sa zvyčajne niesla symfónia rachotiacich rebier, ktorými otriasala silná infekcia usadená na úbohých pľúcach spiacich žien. Akoby chýbalo už len jediné zakašľanie a hruď sa im roztrhne vo dvoje. Každých tridsať sekúnd tmou prebleskli lúče bieleho svetla z reflektorov, ktoré neúnavne prečesávali okolie a vkrádali sa cez štrbiny medzi uvoľnenými doskami do barakov tvoriacich jediné miesto, ktoré sme mohli nazývať domovom.

S vedomím, že Irena začína rodiť, som driemala v prednej časti baraku. Keď jej telo bolestivo skrútila kontrakcia

a prerušila jej nepokojný spánok na prični pri peci, ranné ticho preťal náhly výkrik vychádzajúci pomedzi jej vybité zuby.

„Anke, Anke!“ kričala. „Nie, nie, nie... zastav to!“

Irena nebola slabá. Nedesili ju pôrodné bolesti – pred vojnou ich zažila už dvakrát –, desilo ju to, čo nasledovalo po nich. Zrod ľudskej bytosti. Jej dieťa príde na svet a to bola Irenina najhoršia nočná mora. Kým bolo v jej vnútri, občas ju koplo a dávalo jej tak o sebe vedieť, existovala aspoň malá nádej, že malé zostane ešte chvíľu nažive. Vonku sa jeho šance na prežitie rýchlo strácali.

Čoskoro som stála pri Irene a priťahovala som si k sebe nahromaždené handry aj papier spolu s vedrom vody, ktoré sme ešte pred večierkou z posledných síl dotiahli od studne. Bola rozrušená. Pohltilo ju delírium, aké často vídať u pacientov trpiacich týfusom. Kým sa prudko prehadzovala na tenkom slamenom matraci, drevené prične pod ňou vrzgali a zo suchých úst jej opakovane vychádzalo meno manžela, ktorý pravdepodobne zomrel dávno predtým v niektorom inom tábore.

„Irena, Irena,“ šepkala som a snažila sa zachytiť jej pohľad, kým ona pomaly otvárala a zatvárala oči. Na rozdiel od žien v berlínskej nemocnici rodičky v tábore akoby počas pôrodu stratili vedomie a v mysli sa preniesli na iné miesto. Niekam, kde sa cítili chránené. Asi sa tak snažili vyhnúť krutej realite hrôzostrašného miesta, do ktorého práve privádzali svoje deti, a tak si v mysli vytvorili vysnívané bezpečné hniezdo, ktoré im život nedokázal poskytnúť.

Tak ako to pri treťom pôrode zvyčajne býva, aj tento postupoval pomerne rýchlo. Po niekoľkých hodinách začali kontrakcie prichádzať jedna za druhou a bolesť sa rýchlo stupňovala. Zanedlho sa ku mne pridala aj Rosa, ktorú tiež

vytrhli z polospánku. Podarilo sa jej založiť ohník a zovrieť na ňom vodu. Ďalšia zo žien priniesla olejový lampáš, ktorý sme si šetrili na podobné príležitosti. Okrem týchto drobností a dôvery v matku prírodu sme nič viac nemali.

Kontrakcie boli silné a počas jednej obzvlášť prudkej Irene odišla voda – takmer nebadané množstvo, no ona stále odolávala. Pri každom inom pôrode by sa telo v tejto fáze poddalo prirodzenému reflexu a dieťa tlačilo von. Prvorodičky sa často obávajú, že nebudú vedieť, kedy s tým začať, a my ich vždy uistujeme, že tú obrovskú prívalovú vlnu vo svojom vnútri, s ktorou netreba bojovať, ale ovládnuť ju, určite spoznajú. Irena sa však odmietala dieťaťa vzdať. Pozrela som sa pod prikrývku a zbadala tenký krvavý výtok. Bol to znak, že telo je pripravené priviesť dieťa na svet. Bránila tomu len matkina železná vôľa. Nakoniec, po niekoľkých silných kontrakciách, Irenina maternica zvíťazila a vďaka charakteristickému kvílivému zastonaniu a slabému svetlu lampáša som zbadala, že dieťa je už na ceste. Ešte stále som nevidela jej alebo jeho hlavu, no za takmer priesvitnou pokožkou Ireninho zadku sa črtal známy okrúhly tvar. Rozrušene otáčala hlavou, lapala po dychu a šepkala: „Nie, ešte nie, dieťaťko. Ostaň v bezpečí,“ a rukami sa zaháňala smerom k otvoru, akoby sa tak snažila poslať dieťa späť dovnútra. Rosa stála Irene pri hlave, chlácholivo jej šepkala do ucha a napájala ju tou najčistejšou vodou, akú sme našli, zatiaľ čo ja som ostávala s lampášom na druhom konci.

Nič netušiacie dieťa bolo odhodlané prísť na svet za každú cenu. S ďalšou kontrakciou sa medzi zakrvavenými pyskami Ireninho ohanbia objavili čierne vlasy a ja som ju nabádala, aby postupne vydychovala, v nádeji, že ju to spomalí a zabránime tak natrhnutiu, ktoré sme nemali čím zašit.

Vznikla by ďalšia krvácajúca rana, na ktorú by útočili potkany a vši.

Irena vycítila, že už nič nezmôže, a tak sa vzdala. Hlava dieťaťa postupne vyšla z tela matky. Tak ako pri väčšine pôrodov, aj teraz na chvíľu zastal čas. Hlavička ležala na najčistejšej handre, akú sme našli, no ramená a telo boli ešte stále v Ireninom vnútri. Ženina spotená hlava klesla na Rosu. Telom otriasali vzlyky úľavy, smútku a takmer nebadanej radosti. V baraku vládlo hrobové ticho. Väčšina žien sa zobudila. Zvedavosť zvíťazila nad únavou a z každej prične vykúkali dve či tri hlavy. Vždy však len ukradomky pozreli naším smerom, rešpektujúc provizórne súkromie, ktoré sme vytvorili rodičke.

Dieťaťko vychádzalo von tvárou nahor a dívalo sa priamo na mňa. Očká sa mu otvárali a zatvárali ako porcelánovej bábiky a ústočka malo našpúlené, akoby sa snažilo dýchať. Prešlo niekoľko sekúnd, no nemala som žiadne obavy. Filterovaný kyslík, ktorý dieťa dýchalo prostredníctvom pupočnej šnúry, bol oveľa čistejší než zatuchnutý vzduch v miestnosti, kde prišlo sa svet.

„Všetko je v poriadku. Dieťaťko bude čoskoro na svete,“ zašepkala som. Vedela som však, že napriek mojim slovám nebude Irena cítiť nič iné ako strach a smútok.

Prišla ďalšia kontrakcia a Irena sa trochu nadvihla, aby tak uvoľnila miesto pre hlavičku, ktorá sa zvrtila nabok a dovolila pleciam, aby sa prešmykli von. Hneď za nimi vyšiel aj zvyšok tela Ireninho syna spolu s nepatrným množstvom vody zmiešanej s krvou. Chlapček bol veľmi maličký a hlavu mal v porovnaní s tenkými končatinami a vytŕčajúcimi semenníkmi príliš veľkú. Bol výsledkom Ireninho snaženia a úbohej stravy pozostávajúcej z minimálneho množstva bielkovín a takmer žiadneho tuku. Zobrala som druhú naj-

čistejšiu handru a začala šúchať jeho ochabnuté telo, ktoré doteraz nevydalo žiadny zvuk, a v duchu som si myslela: „Vzdaj to už teraz, dieťa. Ušetri si bolesť.“ No napriek tomu u mňa zvíťazil inštinkt zachovať ľudský život a v snahe vo-trieť doň vôľu žiť som neprestajne šúchala jemnú pokožku.

Irena bola okamžite pri vedomí a začínala panikáriť. „Je v poriadku? Prečo neplače?“

„Ešte je v šoku, Irena. Daj mu čas,“ uistovala som ju, zatiaľ čo mne samej stúpala adrenalín a v duchu som si opakovala: *No tak, dieťaťko, dýchaj. Urob to pre ňu. No tak!* Fúkala som mu do vystrašenej tváre a potichu sa mu prihovárala: „Hej, maličký, zaplač nám trošku, no tak.“

Po ďalšom horlivom šúchaní zakašľal, zalapal po dychu a odrazu sa poobzeral okolo seba s naširoko otvorenými očami. Okamžite som ho podala Irene a pritisla jej ho na telo. Pôrod z nej urobil najteplejšiu plochu v miestnosti a chla-pček začal pri jej dotyku mrnkať. Nebol to zdravý hlasný plač, no akýkoľvek zvuk znamenal, že dýcha. Bol nažive.

Prvý raz za posledných pár mesiacov sa na Ireninej tvári objavil výraz absolútnej spokojnosti. „Ahoj, drobček,“ za-šepkala, „aký si ty krásny chlapec. Aký si len šikovný.“ Po dvoch dievčatách konečne porodila chlapca, po ktorom jej manžel tak veľmi túžil. Všetci v baraku si mysleli to isté, no nik sa to neodvážil vysloviť nahlas. Neexistovala veľká šan-ca, že sa čo i len jedno z Ireniných detí dožije dospelosti, no ani živej duši by nenapadlo prasknúť bublinu šťastia, ktorá ju v tej chvíli obklopovala.

S Rosou sme bez slova zaujali svoje pozície. Ona ostala s Irenou a s novorodencom, ktorého sa snažila zabaliť do každej dostupnej prikrývky, a ja som zatiaľ dávala pozor na prúd krvi valiaci sa na handru, na ktorej ležala Irena. Do-teraz bolo všetko v poriadku. Odkedy som začala pracovať

ako pôrodná asistentka, placenty mi spôsobovali viac starostí ako ktorékoľvek dieťa. Vyčerpanie mohlo spôsobiť, že telo sa úplne uzatvorilo a odmietlo placentu vypudiť. Na čele a krku sa mi začínali tvoriť kvapôčky potu. Ak v tomto štádiu umrú žena aj dieťa, bude to znamenať, že matka príroda skutočne nemá dušu.

A napriek tomu sa nakoniec objavila, tak ako vždy, istá stálica v tomto nepeknom, neustále sa meniacom svete. Irenine črty zaplavené hormónmi čistej lásky sa pri ďalšej prichádzajúcej kontrakcii skrivilili. Po dvoch potlačeniach dopadla na handru malá bledá placenta. Dieťa z tohto motora poháňajúceho tehotenstvo vysalo aj poslednú kvapku tuku, a tak z neho ostala len vyžmýkaná handra, ku ktorej bola pripevnená tenká šnúra. Dobré živené Nemky, ktoré jedli celých deväť mesiacov výdatnú stravu, mávali hrubé pupočné šnúry skrúcajúce sa do krvavočerveného tkaniva. Odkedy som prišla do tábora, videla som len úbohé rodičky.

Keď som sa uistila, že placenta vyšla von celá – akýkoľvek zvyšok by mohol spôsobiť smrteľnú infekciu –, otvorili sme dvere na baraku a zahodili ju čo najďalej od vchodu. Okamžite sa ozvalo škrabanie potkanov – medzi nimi aj zopár takmer takých veľkých ako mačky –, ktoré sa snažili čo najrýchlejšie dostať cez otvory na stenách baraku, aby sa im ušiel čo najväčší kus čerstvého mäsa. Pred niekoľkými mesiacmi sa ženy hádali o tom, či je dobré takto potkany krmiť, keďže výdatná strava im pomáhala rásť. No tieto tvory v honbe za potravou nič nezastavilo. Ak nemali čo jesť, začali obhrýzať končatiny žien, ktoré boli príliš choré na to, aby sa dokázali pohnúť, alebo tých, ktoré si už viac neuvedomovali, čo sa s nimi deje. Ak ich niečo zabavilo alebo zasýtilo, mohli sme si na chvíľu oddýchnuť od ich neustáleho dobiedzania.

Nenávidela som hlodavce, no súčasne som obdivovala ich schopnosť prežiť. Zvieratá či ľudia, všetci sme sa jednoducho snažili o to isté.

S Rosou sme poriadili okolo Ireny, ktorá si užívala kontakt pokožky dieťaťa s tou svojou. Aj tak sme ho nemali do čoho oblieť. Nenásytne sa prisával na vychudnutý prsník, jeho malé líca vyťahovali z takmer vyschnutej kože všetko, čo mohli. Hormóny, ktoré sa počas dojčenia vytvárali, spôsobovali Irene v unavenom bruchu ďalšie krče, no bolo vidieť, že si to skoro užíva. Rosa uvarila z odložených lístkov žihľavový čaj a z Ireninej tváre takmer hodinu vyžarovalo nefalšované šťastie. No ako tma postupne ustupovala a cez štrbiny v stenách baraku začalo prenikať denné svetlo, atmosféra v miestnosti zhustla. Irena a dieťa mali pre seba presne vymedzený čas.

Niektoré zo žien pristúpili bližšie, obkolesili posteľ a začali si pohmkávať prvé tóny piesne, ktorou vítali dieťa na tomto svete. Za normálnych okolností by priniesli darčeky, jedlo a kvety. Tu však okrem iskričky lásky ukrytej v najvzdialenejšom kúte ich srdc a nádeje, ktorej občas dovolili zahorieť, nemali nič. Mnohé z nich sa museli so svojimi deťmi rozlúčiť a bolestivo túžili po vôni mokrých detských hlavičiek, súrodencoch, neteriach či synovcoch. Každá z nich v sebe ukrývala túžbu. Keďže tu nebol žiadny rabín, jedna zo žien dieťa požehnala a spoločne ho prijali medzi seba. Matka dala chlapcovi meno Jonas po jeho otcovi a usmiala sa, pretože teraz sa z neho stala súčasť dejín.

S Rosou sme sedeli v kúte a ja ako jediná nežidovka v tomto baraku som všetkými zmyslami vnímala nádhernú melódiu piesne. Jedným uchom som však načúvala zvukom budiaceho sa tábora – kriku stráží a neutíchajúcemu dupotu ich čižiem na tvrdej, zamrznutej zemi. Bolo len otázkou

času, kedy sa objavia v našom príbytku. Snažiť sa ukryť dieťa nemalo zmysel. Raz sme to skúsili, no neutíchajúci hladný plač novorodenca sa nedal zmierniť. Vtedy sa to skončilo tou najkrutejšou smrťou oboch. Dieťaťa aj matky. Aj záchranou jedného života sa rátala za úspech. Irena mala ďalšie deti, ktoré sa jej možno neskôr podarí nájsť. Síce to bolo veľmi nepravdepodobné, no vždy tu bola nádej.

Koniec-koncov, Irena si užila tri vzácne hodiny so svojim novorodencom. O siedmej sa dvere prudko roztvorili a spolu so strážnikmi, ktorí nás prišli spočítať, vnikol dovnútra aj studený vietor. Tento barak dostal výnimku a nemusel sa zúčastňovať na sčítaní vonku, pretože mnohé ženy sa nedokázali postaviť z postele a stráže nebezpečne iritovalo, keď počas dlhého státia padali na zem. Požiadala som vedúceho tábora o výnimku, ktorá bola nášmu baraku nakoniec udeľená – prekvapivý a nečakaný ústupok.

Nový prírastok vycítila hneď prvá dozorkyňa. Bola som si takmer istá, že práve ona pracovala pred vojnou v nemocnici, možno ako pôrodná asistentka. Spod hustého, večne zamračeného obočia na mňa neustále upierala podozrievavý pohľad, zvlášť vtedy, keď som bola so židovkami. Akoby si ani len nedokázala predstaviť, že by sa ich mala dotknúť. Na tento účel sa však nestránila použiť svoj obušok, ktorým ženy udierala po vyziabnutých telách tak, aby im spôsobila čo najväčšiu bolesť. Mala však aj oveľa drastickejšiu záľubu.

Práve ona, a nie jej pomocníčka zacítila kovový zápach pôrodnej krvi.

„Takže máš ďalšie, čo?“

Tak ako zvyčajne, aj teraz som podišla dopredu. Rozhovor sa stal akousi hrou, ktorú som takmer vždy prehrala, no to ma nikdy nezastavilo.

„Dieťa sa narodilo len pred hodinou,“ zaklamala som. „Nie je tu dlho. Dajte mu ešte trochu času. Nebude sa vám pliešť do sčítania.“

Kým pohľadom prečesávala barak, upieralo sa na ňu približne šesťdesiat párov očí. Irenin zvyčajne otupený výraz bol v tej chvíli ešte ľahostajnejší ako zvyčajne. Na chvíľu sa mi zdalo, že dozorkyňa zvažuje môj návrh. Potom však potiahla nosom a zavrčala: „Poznáš pravidlá. Ja som ich nevymyslela. Je čas.“ Deväťdesiat percent zverstiev sa v tábore ospravedľovalo tou istou výhovorkou. Nie je to naša chyba, len poslúchame rozkazy. Zvyšných desať percent sa nik neobťažoval vysvetľovať. Len si ich s potešením užívali.

Práve v tej chvíli sa Irena prebrala, s dieťaťom pritisnutým k holej hrudi vyskočila z postele a cúvala do rohu pri peci, zanechávajúc za sebou krvavú stopu.

„Nie, prosím, nie!“ kričala, „Urobím čokoľvek! Čokoľvek, čo budete chcieť!“

Z výrazu dozorkyne Irena pochopila, že jej vyjednávanie nemá zmysel, a tak skúsila niečo iné: „Vezmite mňa. Zoberte si ma a dieťa nechajte nažive.“ V záchvate zúfalstva sa obrátila na mňa. „Anke? Ty sa o dieťa postaráš, keď tu nebudem, všakže?“

Súhlasne som prikývla, no v skutočnosti by som to nemohla urobiť. Tých pár nežidoviek, ktorým dovolili, aby si deti nechali, nemali dosť mlieka ani pre vlastných novorodencov. Žiadna by nedokázala odchovať ďalšie dieťa. Bábätká zväčša za pár týždňov umreli na podvýživu. Dieťa staršie ako mesiac bolo raritou. Ani som sa nemusela pýtať – tieto zúfalé prosby nikdy neboli vyslyšané. Všetky sme zadržovali dych. Podobnú scénu sme videli už niekoľkokrát, no stále nám pripadala neskutočná. Matka, ktorá musí žobrovať o život vlastného dieťaťa.

Dozorkyňa si znudene povzdychla. Tomu, čo nasledovalo, sa nedalo nijak predísť, no každá matka pri vedomí a schopná pohybu by sa bola pokúsila o to isté. Ponúknuť vlastný život za ten nový bol prostý materinský inštinkt.

„No tak,“ začala dozorkyňa a pomaly sa približovala k Irene, „nerob to ešte ťažšie. Nenúť ma, aby som ti musela ublížiť.“

Načiahla sa za handrou a Irena sa pri jej pohybe schúli-la ešte viac. Detský výkrik takmer zamaskoval neodvratnú ranu a dozorkyňa mala odrazu pod pazuchou handru, z ktorej vytrčali malé končatiny. Keď sa k nám otočila, štrbiny medzi očami mala rovnako tenké ako stisnuté pery. S hlasným dupotom vypochoďovala z dverí a my sme okolo Ireny okamžite vytvorili ochrannú bariéru. Ak by sa pokúsila vybehnúť za dozorkyňou, určite by ju trafil jeden z ostreľovačov. Keď z rohu vyrazila ako tornádo zúfalstva, so štrbavými zubami vycerenými ako zúrivy grizly, okamžite sme ju zachytili do ľudskej siete. Táborom sa rozľahli zúfalé výkriky, všetky baraky na chvíľu zadržali dych a očakávali naplnenie vražedných predpisov.

Ženy začali okamžite spievať žalospev a postupne pridávali na hlasitosti, zatiaľ čo sa pomaly kolísali okolo Ireny, akoby sa ju snažili ochrániť pred utrpením. Pieseň ju mala utešiť, no taktiež prehlásiť dunenie detského telíčka narážajúceho na sud s vodou. Ten zvuk vyrážal dych rovnako ako rachot strelby. Rosa sa na mňa rýchlo pozrela, prikývla a okamžite vyšla von v nádeji, že sa jej podarí zmocniť úbohého telíčka po tom, čo ho dozorkyňa odhodí nabok, no ešte pred tým, ako sa naň vrhnú potkany alebo strážne psy. Placenta je jedna vec, ale ľudské telo, človek, to je niečo úplne iné.

Irenin krik po chvíli stíchol a nahradilo ho srdcovúce beďákanie vychádzajúce z hĺbky jej duše. Neprestávajúci ná-

rek, ktorý sa nedá opísať slovami. Niečo podobné som počula len počas liet, ktoré som trávila na farme uja Dietera v Bavorsku, keď farmári odvádzali na trh čerstvo narodené jahniatka. Užialené ovčie rodičky celý deň a dlho do noci bečali a zúfalo hľadali svojich potomkov. Ja som zatiaľ ležala v posteli a s rukami na ušiach som sa snažila utlmiť neznesiteľný blakot. Keď som bola staršia, vždy som sa uja opýtala, kedy budú odvádzat' mladé, a podľa toho som si naplánovala návštevu.

Upratavala som najlepšie, ako som vedela, a išla som skontrolovať ostatné choré ženy v baraku. Vymenila som im zopár úbohých obväzov, dala im vodu a poväčšine ich len pridržala, kým prekonávali záchvat kašľa. V takýchto prípadoch som bola vďačná za prax zdravotnej sestry, ktorá ma naučila príliš sa nezamýšľať nad úkonmi, ktoré som musela vykonávať. Nechcela som myslieť na to, čo sa tu ráno odohralo, ani na mnohé iné veci, ktoré som tu zažila.

Počas dňa som vyšla z baraku len dvakrát. Raz, keď som sa potrebovala nadýchať čerstvého vzduchu – chlad ma trochu prebral –, a druhý raz, keď som išla navštíviť dve ženy v nežidovskom baraku, ktorým sa nedávno narodili deti. Po pôrode som pre ne nemohla veľa urobiť, keďže som nemala k dispozícii žiadne vybavenie ani lieky, no aspoň som ich mohla uistiť, že nestrácajú príliš veľa krvi a ich telá sa pomaly zotavujú. Silnejšie ženy robili vo svojom baraku všetko samy, a pritom sa snažili produkovať čo najviac mlieka pre svoje deti.

V tábore som bola zaradená ako nemecká politická väzenkyňa, takže som mala na rukáve červenú a nie žltú hviezdu. Keďže som nemala problém ošetriť ženy akéhokoľvek vierovyznania a národnosti, mohla som sa ako zdravotná sestra

a pôrodná asistentka voľne pohybovať medzi barakmi. Takmer všetky ženy, o ktoré som sa tu starala, boli tehotné, už keď prišli do tábora, no niektoré akoby zázrakom otehotneli v zajatí. Išlo hlavne o židovky, hoci z toho nikto nikdy neobvinil žiadneho zo strážnikov. Akoby niekto z táborového slovníka vyškrtol slovo znásilnenie. Vždy som považovala za iróniu osudu, že väčšina z detí, ktoré sa narodili v tábore, bola spolovice árijská, no napriek tomu novorodencov obetovali v mene nadradenej rasy.

V baraku 23, ktorý stráže aj väzni nazývali pôrodnickým, ležala na posteli vedľa vyhasínajúcej pece Irena, ešte vždy schúlená v náručí jednej zo spievajúcich žien. Keď som skontrolovala, či príliš nekrváca, trochu pootvorila oči. Mala ich spuchnuté a pod jej rozšírenými zastrenými zreničkami sa črtali veľké tmavé kruhy. Keď som odťahovala ruku od jej brucha, rýchlo ma za ňu chytila.

„Aký to malo zmysel, Anke?“ zastenala a s temným pohľadom zapichnutým priamo do mojich očí sa s nárekom zrútila späť na posteľ.

Nevedela som, čo jej na to povedať, pretože som netušila, na čo presne sa pýta. Na zmysel čoho? Jej tehotenstva, bábätiiek, tohto života... alebo života vo všeobecnosti? Nech už tým myslela čokoľvek, na jej otázku neexistovala odpoveď.

2

Východ

„Chce ťa vidieť veliteľ.“ Z tej vety som sa roztriasla. V prítomí baraku sa mojím smerom upieralo niekoľko naširoko otvorených očí. Nik nevydal ani hláska. Miestnosť naplnil zatuchnutý strach, ktorý nachvíľu prekryl pach ľudí žijúcich ako zvieratá: moč a výkaly, ženské telesné tekutiny a nevýraznú popôrodnú arómu. Po rukách mi stekal hnis a vojak sa na ne pozeral s neskrývaným odporom. Snažila som sa nájsť suchú handru a v tme mi to chvíľu trvalo.

„Rýchlo!“ pobádal ma. „Nenechávaj ho čakať.“

V tej chvíli som v tom mala úplne jasno – zomriem tak či onak, načo sa teda ponáhľať? K veliteľovi vás nevolali na priateľský rozhovor.

Cez deravé šaty mi prefukoval studený vietor, a tak som sa prestala triasť. Svaly, ktoré mi ešte zostali, sa pevne stiahli, aby si uchovali aspoň aké-také teplo. Keď sme prechádzali cez vyprahnutý dvor, dívali sa na mňa ďalšie páry očí, a kým som sa horko-ťažko snažila udržať krok s rýchlym vojakom, predstavovali si, aký osud ma asi čaká. Neskôr budú jeden druhému v barakoch hovoriť: „Áno, pamätám si Anke a aj deň, keď ju zavolali k veliteľovi. Už

sme ju nikdy viac nevideli.“ S trochou šťastia sa zo mňa stane takáto spomienka, príbeh, ktorý si budú medzi sebou rozprávať.

Dozorca ma previedol popri niekoľkých kôlnach a potom hore k bráne hlavnej budovy, kde ma so slovami: „Hýb sa!“ postrčil dovnútra. Nikdy predtým som dvere do tejto budovy nevidela, a tak som na okamih spomalila a kochala som sa zložitými ornamentmi zobrazujúcimi nymfy a anjelov, ktoré zdobili vstup z vonkajšej strany. Určite ich vyrezal Ira, tesár a murár, ktorý minulú zimu umrel na zápal pľúc. Bolo vidno, že napriek zadávateľovi bol na svoju prácu nesmierne hrdý. Medzi dvoma ružami som si všimla malého chrliča – bezpochyby zobrazenie nacistického zla. Kým som sa po schodoch pomaly približovala k dverám, znamenie Irovej vzbury mi dodávalo odvahy.

Vnútri ma prekvapilo prudké teplo a nad vrchnou perou mi vyrazili kvapôčky potu. Oblizla som si ich a vychutnávala slanú chuť. V širokej chodbe obloženej drevom praskal oheň. Pri kozube bolo naukladaného toľko dreva, že by určite zachránilo životy desiatok novorodencov, ktorých som za posledné mesiace videla umierať. Nešokovalo ma to a ani neprekvapilo. Za tento nedostatok emócií som sa nenávidela. V tábore sme sa naučili neplytváť pocitmi na niečo, čo sme nemohli zmeniť. Hnev bola obyčajná strata energie, no podráždenie bolo matkou prefíkanosti či kompromisu a zachraňovalo životy.

Vojak si premeral moje vycivené končatiny a vyštekol na mňa, aby som počkala pri ohni, čo som sa rozhodla považovať za letný náznak ľudskosti. Otočila som sa chrbtom ku kozubu a dovolila tak ohňu, aby mi cez tenké šaty zohrieval kostnaté stehná a zadok. Čoskoro ma všetko začalo páliť, no ja som si tú bolesť takmer užívala. Vojak hlasno zaklopal na

tmavé drevené dvere. Keď sa spoza nich ozval hlas, odtiahli ma od kozuba a postrčili dovnútra.

Bol ku mne otočený chrbtom. Plavé vlasy mal takmer biele – ako chlapec z reklamy na árijskú rasu. Vojak zrazil päty k sebe sťa španielsky tanečník a vtedy sa ku mne otočil prototyp nacistického muža: ostré líčne kosti, upravený a zdravý, odchovaný na výživnej strave, ktorá dodávala jeho pokožke ružový odtieň podobný plameniakom z berlínskej zoo, ktorú som v detstve navštívila s otcom. Farba pokožky ostatných obyvateľov tábora sa pohybovala v rôznych odtieňoch sivej.

Narovnal hromadu papierov a pohľad mu padol na moje nohy. Najskôr som sa pri pomyslení na deravé topánky zahanbila, no potom ma premkol neopísateľný hnev. Práve jemu podobní boli zodpovední za moju obdratú obuv a pluzgiere na podošvách. Pohľad mu preskočil priamo na moju tvár, nevšímajúc si spustošené telo.

„Slečna Hoffová,“ začal zdvorilo. „Ako sa vám darí?“

Prihovoril sa mi, akoby sme boli obaja pozvaní na populďnejší čaj a on si práve vymieňal zdvorilosti so slobodnou dámou alebo s pekným mladým dievčaťom. Jeho otázka ma podráždila natoľko, že som mu nedokázala odpovedať. Bezmyšlienkovite sa vrátil k papierom na stole a po chvíli ticha opäť zodvihol hlavu.

Pomyslela som si, že už nemám čo stratiť, a bez okolkov som mu odpovedala: „Veľmi dobre vidíte, ako sa mi darí.“

Na moje veľké prekvapenie ho moja opovážlivosť nerozúrila a ja som si uvedomila, že dostal úlohu, ktorú musí splniť. Neprijemnú, ale nevyhnutnú povinnosť.

„Hm,“ začal. „V tábore pôsobíte ako pôrodná asistentka, všakže? Pomáhate ženám. Všetkým?“